

FYSIS u Empedokla

V Aristotelovi čteme:

Slovem „fysis“ se ještě v jiném smyslu nazývá podstata (*úsiá*) věcí přirozeně jsoucích; tak toho slova užívají na příklad ti, kdo míní, že první složení prvků jest fysis, anebo jak *Empedokles* praví: „U věcí jsoucích není, čemu se říkává fysis, / ale je toliko směs a opět pak rozklad té směsi. / Fysis – toť je pro to jen slovo, jež vymyslíl člověk.“

Empedoklés je ovšem podivný myslitel; i když nám z něho zůstaly jen zlomky, je zjevné, že si mnohé navzájem protiřečí. A on sám má naproti tomu hodně přebujelé sebevědomí, navíc se nepřípustně cítí být bohem (nebo aspoň polobohem, nesrovnatelně nadřazeným prostým lidem). Přesto má svou důležitost se jím zabývat, zejména některými jeho myšlenkami, a to navzdory tomu, že to je velký eklektik. Tu otázku po *fysis* musíme vzít vážně, už proto, že tu je asi poprvé v dějinách filosofie výslovně popřena jako smysluplná. Co tu je vlastně popíráno? Jsou tu popírány vztahy, skutečné (aktivní) vztahy mezi tzv. „prvky“ (*stoicheia*, *elementa*), tedy jejich schopnost na sebe navzájem reagovat. Jsou jenom hromady, agregáty prvků, resp. byly by to jen nahodilé hromady, kdyby nebylo ještě nějakých činitelů (kterým Empedoklés říká Lásky a Svár), ovšem tyto aktivní činitelé je jen shromažďují do kup, anebo naopak je z těch kup přerovnávají do jiných (to byl ostatně důvod k Aristotelově kritice, že stačí činitel jeden).

(Písek, 100212-1.)